

Европи сада припада свега 19 одсто укупних светских прихода, до 2030. пашће на 11 одсто, а 2050. бићемо лошији од економије Јужне Америке

Када се буде писала историја 21. века, људи ће се питати зашто је Европа била у затишју за време највеће економске кризе. Сви ће се питати зашто је Европа спавала док је банкарски систем тонуо, док је расла незапосленост и док су опадали доходак и конкуритивност целог континента. У горем случају, уколико и даље не осмислимо план обнове, европски лидери ће бити оптужени за „одбацивање западних вредности“ и суочиће се са оптужбама да су „одлучни да буду неодлучни, истрајни у стагнацији, непопустљиви у одлучивању и свемоћни у својој немоћи“, а то су речи које је давне 1930. изговорио Винстон Черчил.

А састанака је мноштво. Не прође ни дан без неког самита европских лидера на којем се расправља о ефектима кризе на неку од земаља чланица. Сваки пут говоре о томе као да је сва несрећа затворена у земаљама са насловних страница - проблем Грчке, проблем Ирске, понекад проблем Португалије или Шпаније, али никада проблем читаве Европе.

Погрешна дијагноза европских проблема узрокује и доношење погрешних одлука. Заправо се ради о три укорењена проблема од којих сваки утиче на онај други и сва три се систематски односе на сваки угао нашег континента. Поред проблема са дефицитом, ту је и проблем са банкама који није ограничен на одређене банке у појединим државама, већ је хроничан и растући. Почећу са банкама. У октобру 2008. сам присуствовао првом састанку лидера еврозоне у Паризу. Дијагноза проблема банкарства који сам тамо презентовао односила се не само на проток већ и на структуру банака. Већина европских земаља је тада сматрала да се ми суочавамо само са индиректним последицама које потичу од тзв. англосаксонске економске кризе те да је својеглава Британија себи дозволила да буде погођена америчким финансијским ударом.

Они тада нису знали да су банке покуповале половину добара широм Европе. Нико тада није схватио озбиљно уплитање европских банака у пословање осталих глобалних финансијских институција и нико није спознао колико је велики утицај банака на пропадање тржиста.

Европа само упола као Америка

Сећам се зачуђених погледа европских лидера кад сам рекао да су европске банке још рањивије него америчке с обзиром да су још дубље искориштене, што је заиста тако. До сада још нико није изговорио фундаменталну истину о стању у европским банкама: немачке, француске, италијанске и британске банке су несмотрено позајмљивале новац не само Грчкој већ и Ирској, Португалији и Шпанији те их сада чекају даљи губици након колапса цена некретнина. И заиста, с порастом каматне стопе, флукуација новца од периферије према центру већ отежава финансирање проблематичних земаља, што ће довести до још виших каматних стопа, дуже рецесије и евентуално и вишег дефицита.

Трећа страна троугла су наравно ниски приходи, што ће осудити Европу на деценије високе незапослености. Не можемо смањити дефицит и стабилизovati банковни систем без развоја економије која би ујединила трговину, приходе и послове. Са својим анемичним приходима Европа пада све ниже на светској лествици, не акутно већ хронично, што је много озбиљње и теже за поправити.

Данас је незапосленост у Европи око 10 одсто, при чему је незапослености младих достигла ниво од 20 одсто, с акцентом на Шпанију, у којој је незапосленост готово 40 одсто. И то се неће променити у скорије време. Стопа прихода у Европи је тренутно скоро два пута нижа него у САД и за четвртину нижа од стопе прихода Кине и Индије. Некад је Европи припадала половина светских прихода, 80-их година је опала на четвртину, а сада јој припада свега 19 одсто укупних светских прихода, што је мање од једне петине.

Ускоро, до 2030. године, ће пасти на нешто више од 11 одсто, а онда ће опати на свега седам одсто. До 2050, што је за мање од четири деценије, европска економија ће бити лошија од економије у Јужној Америци. Ако европски приходи наставе опадати у поређењу са конкуренцијом, онда ће до средине века достићи ниво Африке.

Истина је да је Европа способна да извози само упола као Америка. И, упркос успесима Немачке у Кини, само осам одсто (у поређењу са америчких 15 одсто) добара се из Европе успева извести у осму највећу светску економску силу.

Спречити судбину протраћених живота

Јасно је да сва три највећа европска проблема - дефицит, нестабилност банака и низак доходак утичу један на други и да политика која се оријентише само на један од проблема има много мању ефикасност од оне која би осмислила одговарајућу заједничку стратегију за решавање свих ових проблема. Таква стратегија је нужна с обзиром да је евро конструисан без икаквих механизма за отклањање или решавање кризе и без коначног договора о томе ко је одговоран за финансирање трошкова кризе.

Иако сам страствени Европљанин, сложио сам се са општим економским становиштем које не верује у то да би Британија требало да прихвати евро. Британски канцелар Ед Белс је извршио 19 различитих процена евра. Наше кључно откриће је било да унутар евра не постоји довољна флексибилност која би трајно одржала конвергенцију између народа. Такође смо доказали да евро нема никакав план превенције ни решавања кризе у случају када не би дошло до поменуте конвергенције.

Са само једном валутом ниједна нација, чак и она потпуно некомпетитивна са остатком еврозоне, не може прилагодити свој курс или искористити каматну стопу у своју корист. Уколико сам у праву, сада је време да се паничне реакције замене дугорочним решењима. У супротном ћемо се суочити са деценијом незапослености, протеста, антиимиграционих осећања и социјалног незадовољства.

Сада морамо Европу да суочима са „тренутком истине“, са којим се свет суочио на самиту Г20 2009. године. Као што је био случај са земљама Г20, европски лидери морају да спасу тржисте уз снажно и симултано међусобно слагање и да пронађу решења за Грчку и за реконструкцију банкарских система.

Еврозони је потребан нов систем задуживања, који је део координисане фискалне и монетарне политике и који дозвољава фискалне трансфере, као што је то случај у САД.

Еврозони прети банкрот

Изнад свега је потребна нова стратегија развоја коју називам Глобална Европа: Европске земље требало би да усмере своју енергију на извоз у земље чија је економија у наглом развоју и оспособе се да све то постигну, али да и даље имају времена за раднике, капитално и финансијско тржисте.

Засто би Немачка ово требало да подржи? Јер би сада имали европски разлог да реструктурирају своје банке, поставили би строге услове за економске реформе и, ако одмах реагују, могли би да спрече касније трошкове.

Заиста сматрам да ће без мог плана реструктуисања европских банака и осигуравајућих кућа те без плана развоја и раста дохотка, статус кво довести Европу у још тежу финансијску позицију. Историјске књиге које говоре о „одбијању Запада“ нису неопходне. Неопходна је реконструкција која се односи на смањење дефицита, реструктурисање банака и повећање дохотка, којом ће се избећи лавина унутрашњег незадовољства и спречити деценије незапослености и протраћених живота.

Гордон Браун је представник Лабуристичке странке у Британском парламенту. Био је премијер Велике Британије 2007-2010. године и министар финансија од 1997. до 2007. године

(Слободна Европа)